

Guidade turer till anlagda våtmarker inom Rååns avrinningsområde

2003-2008

Ingegerd Ljungblom

På uppdrag av Rååns vattendragsförbund

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Bakgrund.....	3
De guidade turerna.....	4
Nytt besöksmål för 2008 - Långeberga våtmarkspark.....	5
BILAGA 1.....	8
BILAGA 2.....	9

Bakgrund

Sedan början av 1700-talet har en mycket stor del av våtmarkerna i Sverige dikats ut för att öka odlingsarealen. Man har också rätat ut och kulverterat vattendrag för att vinna mark. Detta gör att de naturliga processer som renar vattnet till stor del har satts ur spel och mycket näringsämnen och föroreningar följer med åarna ut i havet. Där bidrar de till övergödning, syrebrist och bottendöd. På Öresunds botten råder syrebrist årligen och livet i de grunda vikarna, de viktiga "barnkamrarna" för fisk och bottendjur, har påverkats mycket negativt av utsläppen. Många djur och växter som är beroende av vatten i landskapet för sin överlevnad är dessutom hotade. När våtmarkerna har försvunnit har också landskapets vattenhållande förmåga minskat vilket ger både översvämningar och torka.

För att hjälpa naturen att återhämta sig har Rååns Vattendragsförbund, som är en sammanslutning av de kommuner som Råån passerar igenom, anlagt ett 50-tal våtmarker sedan 1991 och Bulls måse är en av dem. Bulls måse är med sina 17 ha den största anlagda våtmarken längs ån och har blivit ett mycket lyckat projekt. Vid våtmarken finns ett flitigt besökt fågeltorn och där häckar bl a gråhakedopping, trana och brun kärrhök. De flesta informationsturerna har gått till Bulls måse. Vid Långeberga har man anlagt 16 stycken forskningsdammar, för att kunna undersöka hur dammar ska utformas för att bäst gynna vattenkvaliteten. Man har även restaurerat en bäck.

Informationsturerna till Bulls måse och Långeberga går i linje med det arbetssätt Länsstyrelsen strävar efter för att lyckas med vattenvården i Skåne. "För att nå EU:s mål om en god vattenstatus till 2015 krävs [...] ökad insikt och engagemang i samhället om varför olika åtgärder behövs. Resurser behöver därför avsättas för information och för att få allmänheten att känna sig delaktig." (Miljötillståndet i Skåne - Årsrapport 2005).

Projektet hoppas kunna fortsätta under våren 2009.

Utsikt från fågeltornet. Bulls måse.

Vi har sett den bruna kärrhöken!

De guidade turerna

Under 2003-2008 har ca 1450 personer besökt anlagda våtmarker i Rååns avrinningsområde under organiserade informationsturer. Av dessa är 78 % grundskoleelever, 12 % gymnasieelever, 10 % lärare/föräldrar och 0,4 % företagsanställda. Grupperna har kommit från Helsingborg (25 %), Landskrona (35 %), Svalöv (20%) och Bjuvs kommun (20 %). År 2003-2007 har alla turer, med ett undantag, gått till våtmarken Bulls måse. År 2008 utökades besöksområdet med ännu ett - försöksanläggningen i Långeberga våtmarkspark.

Turerna har organiserats och genomförts av biolog och pedagog Ingegerd Ljungblom på uppdrag av Rååns Vattendragsförbund. Under turerna har deltagarna fått en inblick i hur våtmarker påverkar viktiga förlopp i naturen och kan vara till glädje för hotade såväl som vanliga arter av djur och växter. I Långeberga har de även fått ta del av hur forskning kring våtmarker kan se ut, samt göra jämförelser mellan traditionella åkerdiken med branta kanter och en restaurerad bäck.

Grupperna har fått en inblick i hur landskapet har förändrats när det gäller våtmarker, bäckar och åar i Skåne och vad förändringarna har haft för effekt för vattenkvalitet, djur och växter, samt vad man gör nu för att förbättra situationen. I Bulls måse har eleverna gruppvis fått titta på fåglar från fågeltornet och håva vattendjur i våtmarken. Vi har pratat om vad vi har hittat och om hur djuren lever - vart fåglarna flyttar på vintern, hur mycket en svala väger, vad en buksimmare äter mm. Presentationen har gjorts så intressant som möjligt med många roliga fakta. Vi har pratat om ekologi, näringskedjor och om miljömålen. De äldre eleverna har ibland gjort en övning gruppvis där de diskuterat utifrån bilder på gödsling, regn, våtmark, algblomning, mm. Eleverna har fått med sig broschyren "Råån och miljön" och de äldre klasserna Länsstyrelsens årsrapport från 2005 med tema "Skånes vatten - levande, myllrande och i balans". Har tid funnits har vi även gjort en näringskedjelek, med inplastade bilder på djur och växter från Bulls måse.

En dammsnäcka – den är både hona och hane samtidigt!

Vi har hittat en liten vatten-salamander och, en gulbrämrad dykare.

I Långeberga har grupperna fått håva dels i en av forskningsdammarna och dels i bäcken. I forskningsdamm nr 12 hittas mycket trollsländelarver, dammsnäckor, skivsnäckor, spigg, enstaka liten vattensalamander, flicksländelarver, grodyngel mm. Där är betydligt mera liv än i bäcken, där vi dock hittat signalkräftor, fiskyngel, nattsländelarver mm. Det är bra informationsskyltar längs med den restaurerade bäcken och fina möjligheter att jämföra åkerdiken med restaurerad bäck. Lövskogspartiet i anslutning till forskningsdammarna har ett mycket rikt fågelliv. Vanliga fåglar där är grönfink, gransångare, näktergal, bofink, gärdsmyg, trädgårdssångare, rödstjärt, lövsångare och talgoxe m fl. Det är en upplevelse att gå stigen tillbaka genom skogen, när man har tittat på den restaurerade bäcken.

År	Antal besökande till Bulls måse / Långeberga			
	Företag	Grundskole- elever	Gy/ Komvux	Lärare/föräldrar
2003	6	45	45	11
2004		106	21	16
2005		106	40	18
2006		-	-	-
2007		357	27**	45
2008		378 / 141*	7 / 31	32 / 16
Totalt	6	1133	171	138

Tabell 1: Antal besökande till anlagda våtmarker i Rååns avrinningsområde åren 2003-2008. År 2006 var det uppehåll i turerna. År 2008 gick en dryg tredjedel av turerna till Långeberga, men grupperna dit var mindre, därav färre elevantal till Långeberga totalt sett. *En av grupperna som skulle till Långeberga hamnade i Bruse skog istället, pga att bussen körde fel. Vi tittade på den anlagda våtmarken där istället. **Pga transportproblem gick en tur till Rååns dalgång.

Nytt besöksmål för 2008 - Långeberga våtmarkspark

Långeberga våtmarkspark består av 16 grävda dammar varav hälften har ett djup på 1,5 m och andra hälften ett djup på 0,5 m. Syftet med dammarna är att i forskningsprojekt undersöka hur en damm ska se ut för att få så god närsaltrening som möjligt. I Långeberga finns även en restaurerad bäck. Skyddszon, en bred släntzon, översvämningssyta, skyddsplantering och hästskovåtmarker ska förbättra den naturliga reningen av vattnet i bäcken och trivseln för växter och djur.

En dryg tredjedel av turerna 2008 gick till Långeberga. Eftersom det är svårare att jobba gruppvis i Långeberga bokades inte lika stora grupper in som till Bulls måse. Till Bulls måse bokas i första hand en klass i taget, men ibland tas två

klasser emot pga lägre transportkostnad för skolan. Till Långeberga kom eleverna med lokalbuss eller cyklandes. Den enda grupp som inte kom från Helsingborg, en grupp från Landskrona, hade egna bussar på skolan som de kom med.

Årskurserna var spridda: åk 2-3, åk 5, åk 6, åk 7, gy och komvux. De var mycket positiva, även de yngre eleverna. En 2-3 hade varit i Bulls måse innan och de tyckte något bättre om Bulls måse. En åk 7 tyckte att det var för mycket fakta. Sammanfattningsvis kan sägas att grupperna upplever att det är lättare att ta sig till Långeberga, eftersom det går bussar. Även de yngre är positiva och det är bättre att de kommer till Långeberga, än att de inte kommer ut alls, vilket blir alternativet för de skolor som inte har råd att hyra buss. Jag tycker dock att man ska rekommendera Långeberga från åk 6 exempelvis, men sedan låta lärarna själva bestämma

Vid inbokningarna till Bulls måse och Långeberga i början av terminen tackade ca 1/3 av de inbjudna skolorna ja till att komma ut. Majoriteten av de övriga tackar nej, eftersom skolan inte ställer upp med transportkostnad. Långeberga underlättar åtminstone för de som bor i Helsingborg.

Intensivt fågelkvitter i skogen!

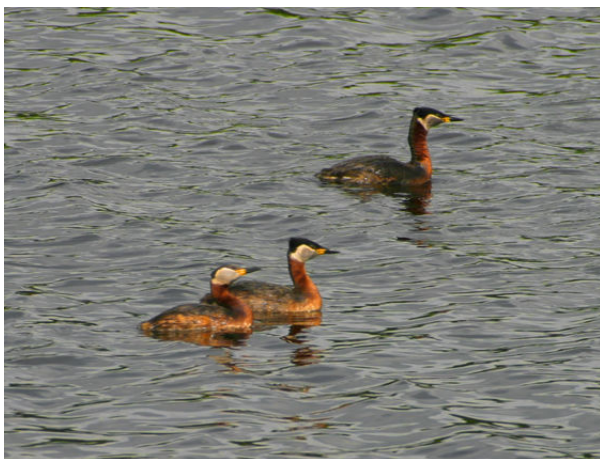
Fler djur i damm 12 än i bäcken!

Några av dammarna sedda uppifrån informationshuset Naturpunkten.

Blommande kabbeleka, sälg och vattenklöver i maj.

*Gråhakedoppingar på simtur.
Foto Mats Svensson*

Vattenklöver - användes förr som nödföda.

Kontakter för projektet:
Ingegerd Ljungblom, tel 070-6731281, Pär Persson och Peter Göransson på
Miljökontoret i Helsingborgs stad, tel 042-10 50 62 resp 042-10 50 03.

BILAGA 1

INTYG

Vi har tillbringat två härliga dagar (27 och 28 maj) på Bulls måse med guidad tur. Vi fick vara med om spännande fågelskådning i fågeltornet, intressant håvning i sjön samt uppleva den speciella miljön kring en våtmark. Själva upplägget med presentation från guiden om själva våtmarken samt den praktiska delen där eleverna fick vara aktiva var bra och pedagogisk. Vi var där med två olika åldersgrupper, en 7-8:a och en 5-6:a. Vår guide Ingegerd Ljungblom la sig på den nivå barnen befann sig på.

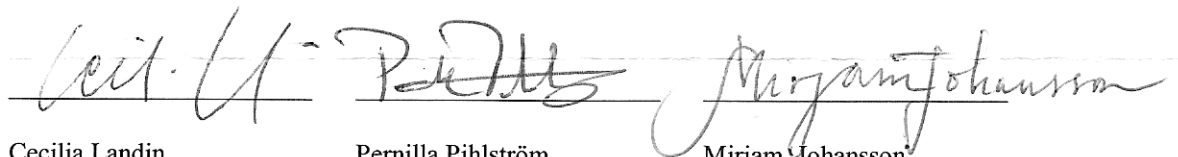
Att besöka våtmarken passade bra in i vår planering eftersom vi har läst ekologi i de olika klasserna och kunde avsluta med en exkursion till Bulls måse för att knyta ihop det de läst om i skolan. Eleverna lärde sig mycket under tiden vi var där, fåglars utseende och läte, deras flygsätt, hantera en kikare, vilka djur som finns i sjön, håva, visa hänsyn...

Eleverna uppskattade denna dag då vi var ute i naturen och tyckte det var jättespännande. Även livet runt om med grodor, hjortar mm var kul att studera. Vi rekommenderar starkt andra skolor att ta del av denna guidade tur.

Rååns vattenförbund sponsrar genomförandet av turen med guide.

Helsingborg 2008-05-30

Intygas av

Cecilia Landin
Pauliskolan

Pernilla Pihlström
Pauliskolan

Mirjam Johansson
Pauliskolan

BILAGA 2

Intyg

Minnesberättelse från en före detta fritidspedagog / montessorilärare och hennes miljöelever från Säbyholms Montessoriskola i Landskrona

2004 blev vi erbjudna en gratis spännande och intressant utomhuspedagogiska våtmarksdag vid Bulls Måse med Ingegerd Ljungblom. Idag har Ingegerd tagit ut många skolklasser till Bulls Måse, som är en större våtmark vid ett biflöde till Råån.

Första gången jag kom dit var våren 2004 med skolelever från Säbyholms Montessoriskola som hade varit med 1 år i vårt Grön Flagg miljöråd på skolan. Denna utflykt med Ingegerd var en överrasknings avslutning på vårterminen. När vi skulle åka ut till Bulls Måse hittade vi nästan inte dit. Mina elever tyckte att fröken Helen var lite tokig och att bussresan blev ett spännande äventyr. Ingegerd väntade på oss på en liten parkering långt ute på landet vid en by som heter Halmstad by. Jag hade 8 otåliga elever som hade gummistövlar, kikare, håvar, spannar och var sin ryggsäckar med matsäck i. De följde snällt med Ingegerd, mig, miljömorfar och mormor ut på en gräsbeklädd väg vid åkerkanten. Vägen tog slut vid en skogsdunge. Där inne kom vi till ett högt hjortstängsel som vi fick klättra över, oj så spännande. Väl inne fick vi en kort genomgång av var vi var, vad vi skulle titta på och vad vi skulle få göra. Ingegerd visade oss tydliga bilder av hur landskapet har sett ut förr i tiden och hur det ser ut idag och berättade enkelt och tydligt varför Bulls Måse är viktig plats för människor, djur och natur. Ingegerd genomförde detta på ett genomtänkt, lättbegripligt och intressant sätt som fångade både eleverna och oss vuxnas nyfikenhet att vilja veta mera. Efter genomgången fick vi håva och titta på allt som kryllade i vattnet. Håvningen blev extra roligt eftersom vi hade tillgång till en kunnig naturguide som kunde tala om vad alla konstiga smådjur hete, vad de gjorde, vad de äter och då kunde vi lätt slå upp dem fort i böckerna som vi fick låna. Vid Bulls Måse finns det ett fågeltorn också, eftersom det finns olika fåglar som är beroende av våtmarkernas miljö eftersom de äter av dess kräldjur, småkryp och insekter. Fågeltornet är högt och det var mycket spännande att bara klättra upp. Där uppe tittade vi ut över hela våtmarken med eller utan våra kikare på olika fåglar. Har man tur kan man få se kärnhök, svan, häger, gråhakedopping, ankor, sothöna mm. Vi fick även se hjortarna som gick och betade i skogen på andra sidan av våtmarken. Matsäcken smakade extra gott efter alla trevliga och intressanta aktiviteter. När det var dags att klättra över hjortstängslet och gå tillbaka till bilarna ville inte barnen avsluta och åka hem, men väl framme i bilarna var de både nöjda och trötta. Vi bokade givetvis om denna tur med Ingegerd våren 2005 och mina kolleger har åkt ut med Ingegerd alla åren därefter också.

Jag kan verkligen rekommendera er biolog och naturpedagogen Ingegerd Ljungblom eftersom hon är engagerad, kunnig, glad och trevlig tjej.

Mvh *Helen Thorn Jönsson* den 7/6-08

Helen Thorn Jönsson - naturumguide/naturpedagog

Länsstyrelsen i Skåne Län/Kullabergs Naturresevat

Blåkullavägen 6-6, 260 42 Mölle

turistinformation, bokningar och skolrelaterade frågor

Telefon: 042-347310 Säkrast 8:30-9:30

Telefon naturum: 042-347056

Mobiltelefon: 0768-401505

E-post: helen.thorn.jonsson@m.lst.se

Hemsida: www.kullabergsnatur.se

Privat hemsida: www.ekoskola.se